

De Reepkenskapel 1756 - 2006

Dit jaar is het juist 250 jaar geleden dat het kapelletje van de Reep (opnieuw) werd opgericht; een reden om even stil te staan bij de geschiedenis van dit gebouwtje.

De eerste sporen in onze archieven over de Reepkenskapel, gaan terug tot 1440 waar we een vermelding terugvinden van “Eekhoven bij der Kapelle” in de buurt van “Blauwe steen”. Het gebouwtje moet oorspronkelijk een bedehuisje voor melaatsen en pestlijders zijn geweest. Deze mensen werden uit de dorpskom verbannen en kregen ook geen toegang tot parochiekerken. Ze moesten voorgeschreven kledij dragen en hadden, om hun nabijheid aan te kondigen, een ratel bij. Ze mochten zich enkel op brede wegen vertonen.

Wellicht ligt hier de oorzaak van de oprichting van lazerijen langsheen de grote baan Antwerpen – Mechelen, gelegen op een redelijk verre afstand van het dorpscentrum. Ten zuiden van dit kapelletje, “**Leprozenkapel**” genoemd, bevonden zich een aantal huisjes: “Pesthuisjes” genoemd, waarin de zieken werden gehuisvest. Vermoedelijk werden de huisjes in hout opgetrokken en werden ze, na het verdwijnen van een epidemie, in brand gestoken en heropgebouwd.

Tot in de XVIe eeuw vinden we in het archief, rekeningen van onderhoudskosten van deze huisjes terug. Vanaf de XVIIe eeuw wordt algemeen aangenomen dat de zieken elders werden ondergebracht. (o.a. Rumst).

Het kapelletje moet in die jaren een landelijk uitzicht hebben gehad. Er was zelfs een klein torentje voorzien waarvoor in 1652 een klokje werd aangekocht.

Het is ook in die periode dat op een perceel van de “Blauwe Steen”, niet ver van de “Heerbaan Antwerpen - Mechelen”, voorbij de herberg “het Reepken”, de galg stond. De Reepkenskapel kan dan, zoals op vele andere plaatsen, ook bij ons verband hebben gehouden met de religieuze voorbereiding van de ter dood veroordeelden.

Met de jaren kreeg de kapel, toegewijd aan O.-L.-Vrouw, niet alleen een andere functie maar ook een andere naam. De nieuwe benaming “Reepkenskapel” vond haar oorsprong bij één van de befaamde afspanningen in de buurt: “het Reepken” .

In 1655 dook de pest weer op. Daarom werd er dat jaar (voor het eerst) op 16 augustus een dienst ter ere van de H. Rochus opgedragen. Het jaar daarop, toen de epidemie nog volop heerste, kocht men een Rochusbeeld; vermoedelijk het beeld dat in de Reepkenskapel tot in 1969 en zich nu in het museum bevindt.

Tussen 1665 en 1695 werden regelmatig herstellingen uitgevoerd en uit een aantal documenten blijkt dat er op bepaalde dagen ook mis werd gelezen. .

Pas in 1707 is er sprake van : “**Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw** ” .

Het is onduidelijk waarom “O. L. Vrouw ter Sneeuw” patrones van de Reepkenskapel is geworden. Een legende wil dat deze naam zou zijn gegeven uit dankbaarheid, toen in een strenge winter de ingesneeuwde bewoners van de eenzame Reepkenslei als bij mirakel uit hun afzondering werden bevrijd. De legende wil zelfs dat de kapel bij die gelegenheid zou zijn opgericht, wat zeker is verzonnen als men het tijdstip van de eerste vermelding van een bedehuisje (1440) vergelijkt met de eerste vermelding van O.-L.-Vr.-ter-Sneeuw (1707)

Volledige heropbouw (1756)

De toestand van het kapelletje wordt in 1750 door de landdeken “bouvvallig” genoemd zodanig zelfs dat men aan “volledige heropbouw” denkt. In 1755 wordt een “modelle” getekend en er wordt op alle mogelijke manieren, geld ingezameld.

De kapel wordt waarschijnlijk op dezelfde plaats opgetrokken, volgens het grondplan van de oudere bidplaats. (*lengte 7,9 m, breedte 5,12 m*) Het jaartal (1756) wordt bevestigd door vele posten uit de kerkrekeningen en is ook het jaartal dat men terugvindt op een sleutelbalk van het gebouw.

Het duurt nog wel even eer het Lievevrouwenbeeldje terug wordt geplaatst, want pastoor De Lièvre oordeelt dat de werken niet bevredigend zijn uitgevoerd. Pas op zondag 7 mei 1758 wordt het oude beeldje van O.-L.-Vrouw in processie naar de nieuwe kapel gebracht.

Rond 1800 verandert de kapel enkele malen van eigenaar. In 1799 wordt ze verkocht (1000 Fr) aan de Antwerpenaar Alb. Laur. van Vorst. In 1828 verkoopt deze laatste ze door aan Jos De Buck, pastoor te Kontich, en tien jaar later wordt ze terug eigendom van de Kerkfabriek.

Rond 1900 beschrijft Jozef Van Passen de toestand rond de Reep als volgt :

De wijk “De Reep” ligt tamelijk ver van het dorp en telt een zestigtal inwoners. Toch hebben ze hun jaarlijkse kermis. Tegenover de Reep staat een grote danstent, waar men een dag en een nacht : “wals, polka en streep” kan dansen en naar hartelust kan drinken en kan... vechten! Van kramen, paardenmolen of «zwierentouter» is geen spraak. Twee houten schragen, waarop een brede plank die dienst doet als toog, met daarop «munten-bollen ». Daarboven en achter is een zeil gespannen als beschutting tegen regen en wind.

In die periode staan in de Reep drie bijzondere gebouwen: **de Brouwerij “de Reep”**: kleine onderneming die brouwt voor plaatselijk gebruik. Het is de gewoonte dat in elk burgerhuis een vat bier in de kelder ligt. Bij de maaltijden en ook bij ieder bezoek wordt er « getapt ». Bier in flessen bestaat niet.

Herberg “De Reep”: voor de Kontichnaar is de Reep een buitenherberg, doel van een zondagnamiddag-wandeling. Vader en moeder drinken er hun bier en de kinderen krijgen een borreltje kriekskens of rozijntjes.

Het kapelleke van de Reep: zo wordt het genoemd, het Kapelleke “van” en niet “aan” de Reep, alsof het de Reep toebehoort. Het staat er zo erbarmelijk, bijna vervallen bij. Het bezit wel een eigen offerblok, die langs een ijzeren gleufje door de voordeur komt kijken, maar er wordt niet geofferd, tenzij de cent van een paar kinderen die 's zondags mee naar «de Reep» mogen. Hoe het binnen is gesteld kan men moeilijk bepalen. De ramen in de zijgevel zijn te hoog en de venstertjes in de voordeur te vuil om een blik door te laten. Niemand heeft ooit de voordeur open zien staan.

Het is onder de stuwende kracht van E. H. Buggenhout (onderpastoor 1924 tot 1950) en zijn Kajotters en Kruistochters dat de eeuwenoude bidplaats in eer wordt hersteld.

Een voortzetting van deze heropleving wordt de **Jubelviering** (1956) ter gelegenheid van 200 jaar Reepkenskapel. Onder impuls van de Kring voor Heemkunde wordt deze verjaardag aangewend voor een hoognodige, grondige restauratie. Dit wordt mogelijk dankzij financiële steun van Gemeentebestuur en kerkfabriek, alsook dankzij de opbrengst van een toneelvoorstelling "Het voorste Legioen", de verkoop van een publicatie "De kapel van O.-L.-Vrouw van de Reep 1756-1956" van de Kring voor Heemkunde en de verkoop van 200 afgietsels van de Reepkens-Madonna. Dit alles gebeurt onder het motto "V.O.N.K." (Voor Onze Nieuwe Kapel)

De driehoek van het fronton wordt versierd met "Hulde van de kinderen aan de Moeder Gods" door onze Kontichse kunstenaar Staf Van Elzen.

Na deze viering blijft het rond de Reepkenskapel een tiental jaar rustig. Wel neemt de wijk "de Reep" uitbreiding. Einde van de jaren 60 worden straten getrokken en er worden een 300tal bouwpercelen voorzien. Alles lijkt normaal te verlopen tot er paniek ontstaat wanneer de Standaard op 5 juli 1968 bloklettert : "**Kontich vernieuwt Mechelsesteenweg, sneuvelt Reepkapel ?**" Gesteund door de bevolking lanceert de Kring voor Heemkunde Kontich een protestbrief (27/07/68) voor het behoud van dit historisch monument.

Gelukkig worden de plannen gewijzigd en wordt de "**verwerving** van Reepkenskapel" goedgekeurd met behoud ervan **door de gemeente**. Deze verwerving was noodzakelijk omdat de kerkfabriek, bij gebrek aan middelen, bedreigd had ze af te breken. Wat wel moet verdwijnen, zijn de zogenaamde "pesthuisjes".

Leden van de heemkundige kring gaan echter eerst op inspectie en ontdekken tientallen fresco's uit de 18^e eeuw. Zes fragmenten heeft men kunnen redden. Deze bevinden zich in het documentatiecentrum (Duivenstraat 22).

De beschildering wordt rond 1750 gedateerd en wordt toegeschreven aan de Kontichse landmeter Egidius de Decker.

Het jaar daarop worden de kunstvoorwerpen uit de Reepkenskapel in veiligheid (?) gebracht. Het beeld van O.-L.-Vrouw van de Reep (begin 16^e eeuw) krijgt een plaats in de St.-Martinuskerk; de andere beelden : H. Rochus, H. Franciscus van Assisi, evenals een aantal zilveren ex-voto's, krijgen een plaats in het museum.

Op 3 juli 1975 wordt het kostbaar Mariabeeld gestolen, (*lindehout. 37,5 cm*) volgens kenners hoogstwaarschijnlijk afkomstig uit een atelier van Mechelen, daterend rond 1500–1550. Hetzelfde jaar op 16/10/75 wordt bij Koninklijk Besluit, de Reepkenskapel (eigendom van de gemeente) als monument geklasseerd.

Van het origineel beeldje hebben we nooit nog iets vernomen. Dit terugvinden zou wel het allermooiste verjaardagsgeschenk zijn.

Bronnen

De kapel van O. L. Vrouw van de Reep 1756-1956 (Kring voor Heemkunde Kontich)
Geschiedenis der Parochie Contich P.J. Goetschalckx
Geschiedenis van Kontich Dr. R. Van Passen
Oude Muurschilderingen te Kontich Dr. J. Van Herck, J. Olyslaegers
Inventaris van het cultuurbezit in België
Gazet van Kontich en De Kontichse Gazet, Standaard
Jaarverslagen Schepencollege Kontich
Archiefdocumenten Kon. Kring voor Heemkunde Kontich